

Utrikesministern gör upptäckter

Hr Undéns artikel om det tyska problemet i tidskriften Tiden har blivit föga uppmärksammas. Kanske beror det på att den faktiska redogörelse som bildar huvudpartiet i uppsatsen är så träig att läsningen av de tio sidorna ter sig som ett uthållighetsprov. Hr Undén har något av Churchills förmåga att ge varje produkt en omisskännelig personlig prägel; allt vissnar under hans penna, liksom allt blommar under Churchills. Men artikeln är så tendentiös, så missvisande att en kritisk granskning av huvudpunkterna är ofrånkomlig.

Hr Undén har med stöd av en nyligen publicerad artikel av Walter Lippmann funnit att den tyska frågan, frågan om Tysklands återförening, för närvarande måste anses olöslig; "endast ett mirakel", skriver han efter Lippmann, "skulle kunna frambringa en uppgörelse i den tyska frågan som kunde utformas i en traktat". Ja, för menige man har väl detta länge varit uppenbart; därför tycktes också hr Undéns förhoppningar på en lösning av denna fråga — om hans recept för förhandlingar följdes — så tanklösa då de förvisades i FN och Sverige för ett par år sedan. Men från konstaterandet av frågans olöslighet är det ett långt steg till Lippmanns—Undéns förklaring, att det i själva verket föreligger "ett slags tyst samförstånd" mellan västmakterna och Tyskland om att frågan inte skall lösas. Med samma rätt skulle man kunna tala om "ett tyst samförstånd" över nästan hela linjen — i fråga om alla de av Ryssland undertryckta staterna exempelvis — eftersom Ryssland vägrar att göra eftergifter och västmakterna, dess bättre, inte vill gå till krig för att framvinga en ändring. "Det kalla kriget", det blir helt enkelt "ett tyst samförstånd"; man måste lyckönska vår utrikesledning till en så märkvärdig upptäckt och uttrycka förhoppningen att denna nyvunna insikt sprids över världen.

Tendensen i detta understrykande av några satser av Lippmann är tydlig: de båda maktgrupperna skall beskrivas som i lika mån ansvariga för att det tyska problemet blir olöst. Denna tendens framträder vagt även i framställningen av de förda förhandlingarna, där aldrig utsågs att Ryssland systematiskt sökt undvika en uppgörelse, ja, en debatt i de centrala sakfrågorna. Den läsare som inte känner till dessa saker förut bibringas av hr Undéns från varje reflexion eller analys fria referat den uppfattningen att båda parterna är lika goda kalsupare; han får ingen aning om realiteten, att Ryssland vill behålla Öst-Tyskland och därför måste sabotera alla förslag till tysk återförening. Men i avslutningen av uppsatsen kommer den Undénska kalsuparteorin fram inte bara i förtigandet av det uppenbara och väsentliga, utan också i satser som direkt tjänar att vilseföra. Meningsutbytet har hållits på ett mycket allmänt plan, skriver hr Undén, och därefter fortsätter han:

Vi vet t. ex. fortfarande inte om Sovjetregeringen varit beredd att acceptera verkligt fria val och ett valresultat som ginge kommunistpartiet emot. Västmakternas program är alltfjänt ganska dunkelt. Tänker de sig att det återförenade Tyskland skulle automatiskt anslutas till den europeiska försvarsgemenskapen som de västtyska statsmakerna biträtt? Eller utgå de ifrån att frågan om Tysklands anslutning måste upptas till ny prövning av det enade landets parlament och regering? Om svaret på sistnämnda fråga är jakande, varför har de sökt forcera bildandet av försvarsgemenskapen före ett fyrmaktsmöte?

Dessa satser ger intrycket att båda parterna är lika dunkla, lika ovilliga att bekänna kort. Ryssarna vill inte riktigt ge besked i fråga om fria val i Östtyskland, västmakterna vill inte tala om vad de syftar till i fråga om Tyskland och den europeiska försvarsgemenskapen. Typiskt är att den underförstådda kritiken av västmakterna framställs i

form av frågor, en metod som underlättar suddiga beskyllningar.

Det ostridiga och centrala är dock detta: fria val i Östtyskland väntas ge en överväldigande majoritet för anslutning till Västtyskland; västmakterna begär sådana val; Ryssland vägrar genom att undvika frågan, av lätt förståeliga skäl. Här ligger kärnpunkten; om väl ryssarna ginge med på fria och avgörande val, vore saken klar; sedan finge det enade Tyskland besluta om sin politik. Västmakterna är övertygade om att ett sådant beslut skulle vara till deras fördel, innebära en anslutning väster ut; Ryssland vet att dessa västmakternas förhoppningar är välgrundade.

Detta konstaterar inte hr Undén. Men däremot söker han vinna balans eller rättare den otydlighet som ger möjlighet till total andlig neutralitet genom de tre frågorna i det citerade stycket. Han svarar inte själv på frågorna — då skulle hela konstruktionen ramla. Ty vad är svaret? Vad de båda första frågorna gäller är det nog med en hänvisning till det grundläggande fördraget mellan Västtyskland och västmakterna i maj 1952. Här fastslås uttryckligen att fördraget skall

tas upp till revision på begäran av vilken som helst av de fördragsslutande staterna "i händelse av Tysklands enande". Till yttermera visso har Adenauer gång på gång uttalat det självfallna att hela fördraget inklusive bestämmelserna om försvaret skall tas upp på nytt, om och när en återförening sker. (En annan sak är att Adenauer givetvis räknar på majoritet även i ett enat Tyskland.) Vad den tredje Undénska frågan beträffar är den, särskilt med tanke på förut berörda uttalanden i samma uppsats, om möjligt ännu kostigare. Västmakterna har "sökt forcera (varför plötsligt detta kritiska ord) bildandet av försvarsgemenskapen", därför att det länge visat sig omöjligt att få till stånd ett fyrmaktsmöte och därför att man inte vågar hoppas på att ett sådant möte skall leda till tysk återförening.

Det är förvånande att en utrikesminister vill göra sådana konstner, så genomskinligt beklämmande konstner, för att markera sitt brottsligt neutrala sinne. Knappheten på gränsen till tyfnad är hr Undéns rätta element, och det blir alltid ledsamheter då han försöker brodera.